

HandläggareJoakim Josefsson
08-508 26 216**Till**Trafiknämnden
2025-02-13

Reinvesteringsprogram och investeringar för gatuträd 2025. Genomförandebeslut

Förslag till beslut

1. Trafiknämnden godkänner förslag till genomförandebeslut för reinvesteringsprogram och investeringar för gatuträd 2025 till en utgift upp till 30 mnkr.

Gunilla Glantz
FörvaltningschefUlrika Falk
AvdelningschefKarin Tufvesson Hjelmfeldt
Enhetschef

Sammanfattning

Trafikkontoret förvaltar och utvecklar stadens cirka 40 000 träd på gator och torg. I ansvaret ingår anläggning av växtbäddar, ny- och återplantering, etableringsskötsel, beskärning samt planering och strategiska frågor.

De åtgärder som ingår i detta genomförandebeslut ska stärka stadens befintliga trädbestånd och de ekosystemtjänster som stadens träd bidrar med. Detta görs genom till exempel anläggande av nya växtbäddar, renovering av befintliga samt plantering och skötsel av nya träd.

Under 2025 föreslås att reinvesteringar upp till 30 mnkr kan genomföras, förutsatt att utrymme finns inom nämndens investeringsplan. Enligt kontorets pågående planering inför

kommande verksamhetsår har ca 27 mnkr kunnat inrymmas inom den tänkta investeringsplanen.

Introduktion till projektet

Bakgrund

Trafikkontoret förvaltar och utvecklar stadens cirka 40 000 träd på gator och torg. I ansvaret ingår anläggning av växtbäddar, ny- och återplantering, etableringsskötsel, beskärning samt planering och strategiska frågor.

Av de drift- och investeringsmedel som kontoret fördelar till trädåtgärder används merparten till trädvård och underhåll, genom trädbeskärning, ståndortsförbättring, växtbäddsreovering, återplantering, bevattning och garantiskötsel. Kontoret utför även trädinventeringar, status- och riskbedömningar, kontroll av schakt intill träd samt framtagande av skyddsåtgärder för gatuträd.

Som reinvesteringar betraktas underhållsåtgärder i form av upprustning/utbyte av anläggningar som får förlängd livslängd. Vissa trädanläggningar får oförändrad funktion, som till exempel utbyte av trasiga stamskydd och markgaller. Men de flesta åtgärder innebär en annan teknisk lösning i samband med reinvesteringen, som till exempel reovering av växtbäddar med biokol som kan omhänderta dagvatten och förlänga gatuträdens livslängd.

Kontoret planterar i genomsnitt cirka 300 nya gatuträd per år inom reinvesteringprogrammet, där en del är ersättningsträd för döda eller skadade träd. Kontoret har under de senaste åren inom trädinvesteringprogrammet planterat dubbelt så många träd som tas ned.

Reinvesterings- och investeringsprogrammet för gatuträd 2024-2027 antogs av trafiknämnden den 15 februari 2024, dnr T2023-03461, den totala budgeten uppgår till 120 mnkr. För 2024 tog nämnden genomförandebeslut om 30 mnkr inom programmet. För 2025 föreslår kontoret reinvesterings- och investeringsåtgärder avseende gatuträd till en utgift om 27 mnkr.

Mål och syfte

Stadens träd bidrar med flera ekosystemtjänster, exempelvis mildras effekterna vid kraftiga regn och värmeböljor. Luftkvaliteten kan förbättras och växtbäddar kan fördröja dagvatten. Träd kan förstärka den biologiska mångfalden, mildra effekterna av buller samt bidra med estetiska värden som blommor och vackra höstfärger.

Målet med reinvesteringsprogrammet är att bevara och utveckla stadens bestånd av gatuträd. Ett varierat och friskt trädbestånd både avseende art och ålder blir mer motståndskraftigt och resilient mot till exempel trädjukdomar och effekterna av klimatförändringar. För att gatuträden ska kunna leverera ekosystemtjänster och klimatreglerande effekter behöver de förutsättningar för att kunna etablera sig, växa och frodas. I reinvesteringsprogrammet för gatuträd fokuserar kontoret på att förbättra miljön för gatuträd i syfte att träden ska leva längre och hjälpa till att utveckla stadens grönmiljöer.

För att träd ska kunna leverera de många ekosystemtjänster som de kan bidra med måste de ges förutsättningar ovan såväl som under mark. För att klara de ökade påfrestningarna som träd utsätts för i en stad fyller växtbäddar en viktig funktion. Med växtbäddar får träd tillgång till vatten och luft samt ett ökat utrymme att växa på. Växtbäddar som är uppbyggda av biokol, makadam (krossad sten) och kompost, skapar ett långsiktigt hållbart växtsubstrat med låg belastning på miljön, samtidigt som de binder koldioxid.

Trafiknämnden antog i april 2021 ett nytt trädsmål, dnr T2021-02405 som innebär att krontäckningsgraden (hur stor del av en yta som skuggas av trädkronor) ska öka på stadens gator och torg samt att för varje träd som tas ned på gator, torg och i anlagda parker ska staden plantera två nya träd.

Befintlig situation

De senaste årens väder, med varma torra försomrar och ojämna vintrar har i olika utsträckning påverkat trädens vitalitet negativt beroende på var i staden de står och vilka förutsättningar de haft. De mildare vintrarna med större växlingar i temperatur har också genererat en ökad saltning för att motverka halka vilket också har försämrat förutsättningarna för träden att leva. Omförläggning av ledningar och befintliga ledningar skapar också svårigheter för träden att ha goda förutsättningar under marken. Flera av stadens gatuträd är således i behov av åtgärder för att förbättra förhållandena för dem.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom trafikkontoret.

Åtgärdsförslag

Projektets innehåll

För att ha ett långsiktigt hållbart trädbestånd måste kontoret kontinuerligt arbeta med återplantering och anlägga växtbäddar för att träden ska kunna få så bra förutsättningar som möjligt.

Byggnation av växtbäddar och förberedande arbeten kommer att ske löpande under året, kontoret har för detta ändamål upphandlat ramavtalade årsentreprenörer. Plantering sker i huvudsak under oktober till december när träden gått in i vintervila. Även dessa arbeten utförs med en för ändamålet upphandlad ramavtalad årsentreprenör. De tre följande åren kommer träden sen att få etableringsskötsel i form av näringsvattning under växtsäsong. Alla arbeten kontrolleras löpande med hjälp av ramavtalade bygglidare och kontrollanter.

Växtbäddsrenoveringar och ståndortsförbättring för träd som visar tecken på nedsatt vitalitet planeras på flera platser, där åtgärd bedöms kunna förlänga trädens livslängd. Nya växtbäddar anläggs och nya träd planteras på platser där det saknas träd. Trasiga stamskydd och markgaller kommer att bytas ut. 2 mnkr avsätts för oförutsedda projekt vilket ger flexibilitet och möjlighet att gå med i projekt som uppkommer under året. 6 mnkr avsätts för etableringsskötsel och 8 mnkr för trädplantering.

Nedan presenteras ett urval av de projekt som planeras under året. Utöver dessa kommer kontoret specifikt att titta på Järva för att hitta bra åtgärder för kommande år, där samordning med fastighetsägare behöver göras i vissa fall. Majoriteten av gatuträdsbeståndet i Järva består av unga träd, men kontoret avser hitta åtgärder som ger effekt på kort såväl som lång sikt. Stadens fokusområden och minskandet av värmeöar i staden är också prioriterat inom kontorets verksamhet i valet av åtgärder.

Projekt 2025

Ärvingegången, Järva

Flera träd saknas idag på detta gångstråk, som är en mycket hårdgjord plats. Nya växtbäddar anläggs med möjlighet att omhänderta dagvatten och nya träd väljs för att bättre klara förutsättningarna på platsen och bidra till mildrandet av värmeö-effekten.

Endast ett befintligt träd står kvar på denna del av gångstråket.

Armborstvägen

Flera träd utmed Armborstvägen saknas och behöver ersättas på grund av den skada träden lidit av de exploateringar som gjorts i den tidigare intilliggande parken och ledningsdragningar som skett utmed gatan. Gatan och gångbanan används i dag som skolväg för många barn och är en av de gator som inte tagits med i exploateringsarbetena. Den är därmed i dåligt skick i ett annars nyexploaterat område. De popplar som står kvar utan växtbädd har börjat orsaka skada på gångbanans beläggning och rötter växer sig in mot fastigheten. Ny växtbädd kommer att byggas med möjlighet att omhänderta dagvatten. För att möjliggöra en växtbäddslösning med ett långsiktigt resultat kommer ytterligare ett träd att tas bort. Flera nya träd kommer att planteras på platsen.

Armborstvägens yta där träd tidigare stått och möjlighet för anläggning av nya växtbäddar och plantering finns. Ytan är idag sönderkörd.

Grindsgatan

Träden på Grindsgatan har vuxit sig stora med de goda förutsättningar de fått i de växtbäddar som anlades för ca 15 år sedan. Dock är växtbäddarna inte längre tillräckligt stora vilket lett till att omkringliggande beläggning lyfts av rötter. Växtbäddarna behöver göras större för att träden även på sikt ska kunna stå kvar och ytorna kring träden måste åtgärdas för att inte tillgängligheten på gångbanan ska försämrans.

Hornsgatan

Flera av träden utmed Hornsgatan är döda och nya träd behöver därför planteras. Nya växtbäddar anläggs. Höjdsättning i förhållandet växtbäddar och gång- och cykelbana kan behöva ses över i samband med ombyggnad för de platser där träd ersätts.

Nordenflychtsvägen

Träden i den ena trädraden är döda och saknas och behöver ersättas med nya träd. Det finns växtbäddar på platsen men dessa grävdes sönder i samband med tidigare ledningsschakter. Nya växtbäddar byggs för att ge bättre förutsättningar för nya träd. Höjdsättning i förhållandet växtbäddar och gång- och cykelbana kan behöva ses över i samband med ombyggnad för de platser där träd ersätts.

Nordenflychtsvägen, döda träd utmed gång- och cykelbanan. Bild från sommaren 2024

Odengatan vid Odenplan

Flera träd är döda och vissa träd saknas helt. Området är en utsatt plats och en värme-ö. Nya växtbäddar anläggs som förutsättning för nya träd som ersätter de saknade och döda träden på platsen.

Odengatan vid Odenplan. Dött träd till vänster och tomma trädgropar till höger i bild där träd tidigare stått.

Sankt Eriksplan

Ersättning av de träd som dött och inte längre finns kvar på Sankt Eriksplan. Åtgärder för att få ett av träden att överleva utfördes under 2023 men dessvärre dog trädet ändå, och behövde fällas. Området är en utsatt plats och en värme-ö. Nya växtbäddar anläggs som förutsättning för nya träd som ersätter de saknade och döda träden på platsen. Nya träd väljs för att bättre klara förutsättningarna på platsen och bidra till mildrandet av värme-ö-effekten.

Solberga Ängsväg

Popplarna i gränden har vuxit sig för stora och orsakat rotuppträngning i gata, trottoar och in mot omkringliggande fastigheter som följd. Rötternas skador förorsakar problematik med vatten som inte rinner undan samt försämrad tillgänglighet och förslitning på området. Trafikkontorets egen drift av ytorna försvåras också på grund av stående vatten och risk för isbildning och halka som följd. Fastighetsägare i intilliggande fastighet har hört av sig och begärt att problemen åtgärdas då rötterna också växt in på och förstört beläggning på deras fastighet. Träden kommer att tas bort, nya växtbäddar anläggs och omkringliggande ytor återställs. Nya träd och buskar planteras i växtbädden. 2021 togs en

programhandling för Prästgårdsstråket och dess närområde fram, där två alternativ togs fram för Solberga Ängsväg.

Solbergaängsväg, popplar vars rötter vuxit ut under beläggningen och in mot de omkringliggande fastigheterna. Vatten rinner inte undan på grund av rotuppträngning under beläggning. Foto från september 2024

Ståndortsförbättring

Flera av stadens träd kan ges bättre förutsättningar med mindre åtgärder i form av ståndortsförbättring (ståndort betyder ungefär växtplats), exempelvis genom att förbättra markförhållandena för träden. Under 2025 kommer ståndortsförbättring av träd bland annat utföras för träden vid Kista torg i Järva.

Återplantering

Kontoret avser att plantera cirka 300 gatuträd för att ersätta träd som saknas idag och träd som har dött.

Etableringsskötsel

Kontoret avser utföra etableringsskötsel av träd som planterats under de senaste tre åren, för att dessa ska ha förutsättningar att klara sig på egen hand. Etableringsskötseln omfattar cirka 900 träd. Detta innefattar vattning under växtsäsong, tillsyn under hela året, ogrärensning med mera.

Avvägningar

Behovet av reinvesteringar och investeringar är stort och allt kan inte åtgärdas på en gång. Därför avser kontoret att prioritera bland

de möjliga åtgärderna för att få ut mesta möjliga nytta för investerade medel.

I första hand prioriteras träd som saknas eller har dött. Därefter prioriteras åtgärder för befintliga träd och åtgärder som på sikt ger samhällsekonomiska fördelar, som till exempel förbättrad dagvattenhantering, ökad krontäckning, samt åtgärder för ökad biologisk mångfald.

Träd målet

För att kunna uppfylla stadens träd mål och öka krontäckningsgraden i staden arbetar kontoret aktivt med att identifiera platser där långsiktiga hållbara planteringar kan anläggas. Inom reinvesteringsprogrammet för träd kommer kontoret fortsätta att utreda lämpliga ytor där nya träd kan göra mest nytta utifrån principen rätt träd på rätt plats. Det är dock svårt att hitta platser på gatumark som lämpar sig för nya träd då fler funktioner ska samlas på gångbanor och torg. Dessutom finns många ledningar och annan infrastruktur under mark som starkt begränsar möjligheterna för nyplantering. Inom reinvesteringsprogrammet uppfyller kontoret träd målet.

Konsekvenser

Stadens utemiljöer ska vara till för alla, de ska vara så tillgängliga som möjligt och upplevas som trygga. Barn- och äldre perspektivet är viktigt, då utemiljöer som fungerar för barn och äldre i praktiken fungerar för nästan alla. I varje enskilt projekt ses tillgänglighetsåtgärder och gestaltungsfrågor över ur flera perspektiv och ett aktivt beslut fattas utifrån platsens förutsättningar och projektets totala budget.

Genom reinvesterings- och investeringsåtgärder för träd bidrar dessa till en god standard på stadens gång- och cykelbanor samt gator och torg, vilket både ökar tryggheten, och upplevelsen av gestaltad utemiljö, samt tillgänglighet. Arbetet bidrar också till att kontoret arbetar i enlighet med Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2024-2029.

Ett friskt och välmående trädbestånd ger ökade vistelsevärden för en trevligare stad som gynnar många individer och grupper i samhället. Det medför även ökade ekosystemtjänster till staden.

Tidplan och genomförande

Tidplan

Arbetet utförs löpande under året med renovering och byggnation av växtbäddar, viss plantering sker under vår och sommar men majoriteten av planteringen sker i oktober-december.

Produktionsplanering och trafik under byggtiden

De flesta växtbäddsarbeten och trädplanteringar som trafikkontoret utför sker i trafikerade miljöer och framkomligheten för alla typer av trafikslag kan under utförandeskedet komma att påverkas lokalt. Kontoret arbetar dock för att minimera denna påverkan och genom samplanering av kontorets och andras arbeten kan det bli färre störningar.

Intressenthantering och kommunikation

För de enskilda projekten där kontoret investerar eller reinvesterar i växtbäddar på gator och torg utförs specifika kommunikationsåtgärder för att de som direkt eller indirekt påverkas ska ha förståelse och acceptans för de insatser som behöver utföras.

Ekonomi och finansiering

Investering

Volymen på de reinvesteringar som genomförs varje år styrs av det utrymme som beslutats av trafiknämnden i genomförandebeslutet för respektive år. Under 2025 föreslås att reinvesteringar upp till 30 mnkr kan genomföras, förutsatt att utrymme finns inom nämndens investeringsplan. Enligt pågående planering inför kommande verksamhetsår 2025 har åtgärder till en sammanlagd utgift om ca 27 mnkr kunnat inrymmas inom den tänkta investeringsplanen.

Beroende på framdrift och resultat på projekt inrymda i investeringsbudgeten, inklusive projekten i detta program, kommer kontoret löpande att utvärdera möjligheten att inrymma ytterligare åtgärder för de resterande ca 3 mnkr som genomförandebeslutet medger. De planerade åtgärderna kommer att genomföras inom ramen för de pågående entreprenadavtalen. Åtgärderna redovisas i nedanstående tabell

Delprojekt	mnkr
Ärvingegången	0,8
Armborstvägen	1
Grindsgatan	1

Hornsgatan	0,7
Nordenflychtsvägen	1
Odengatan vid Odenplan	1,5
Sankt Eriksplan	0,5
Solberga Ängsväg	2
Tensta allé	0,5
Ståndortsförbättring	1
Återplantering	8
Etableringsskötsel	6
Stamskydd och markgaller	1
Oförutsett	2
Totalt	27

Driftkostnader

Initiala driftkostnader uppstår genom att nyplanterade träd växer, vilket medför ökad uppbyggnadsbeskränning. Väletablerade, friska och vitala träd kräver mindre beskärningsinsatser på lång sikt, samtidigt ökar samhällsnyttan med de ökade ekosystemtjänster som träden levererar. Detta kan sammantaget minska kostnaden för samhället. De luftnings- och dagvattenbrunnar som ingår i växtbäddarnas uppbyggnad kommer att behöva rensas årligen.

Utifrån genomförandebeslutets övre gräns om 30 mnkr beräknas åtgärderna medföra ökade kapitalkostnader med sammanlagt cirka 1,8 mnkr från och med år 2026. Om den nu inrymda nivån om ca 27 mnkr vid utgången av 2025 skulle vara oförändrad beräknas kapitalkostnaderna istället öka med cirka 1,7 mnkr.

Kapitalkostnaderna avser avskrivningar med en preliminär genomsnittlig avskrivningstid om 30 år och internränta om 2,8 procent, kostnaderna minskar successivt med gjorda avskrivningar.

Risk/Osäkerhet

Det finns alltid en risk att det inte kommer att gå att bygga växtbäddar i den utsträckning som planeras på grund av exempelvis prisbilden eller att kapaciteten hos leverantörerna förändras. För att minska risken för detta och öka flexibiliteten har kontoret fler än en entreprenör upphandlad. Kontoret har också medel avsatta för oförutsedda händelser.

Slut